

ТАКИ ФИТИ

**МАКРОЕКОНОМИЈА
НА ГОЛЕМИТЕ КРИЗИ**

На Кашаја со љубов

MACEDONIAN ACADEMY OF SCIENCES AND ARTS

TAKI FITI

**MACROECONOMICS
OF BIG CRISES**

SKOPJE 2020

МАКЕДОНСКА АКАДЕМИЈА НА НАУКИТЕ И УМЕТНОСТИТЕ

ТАКИ ФУТУ

МАКРОЕКОНОМИЈА НА ГОЛЕМИТЕ КРИЗИ

СКОПЈЕ 2020

Издавач

МАКЕДОНСКА АКАДЕМИЈА НА НАУКИТЕ И УМЕТНОСТИТЕ

ТАКИ ФИТИ

**МАКРОЕКОНОМИЈА
НА ГОЛЕМИТЕ КРИЗИ**

За издавачот

акад. *Љуйчо Коцарев*, претседател на МАНУ

Уредник

акад. *Гоце Пејрески*

Ликовен уредник

м-р *Кочо Фиганоски*

Компјутерска реализација

Бане Галиќ

Лектура

Софија Чолаковска-Појовска

Николинка Нолевска

Печати

АРТ ПРИНТ СТУДИО, Скопје

Тираж

400 примероци

CIP – Каталогизација во публикација

Национална и универзитетска библиотека „Св. Климент Охридски“, Скопје

338.124.4(100)

ФИТИ, Таки

Макроекономија на големите кризи / Таки Фити. - Скопје : Македонска академија на науките и уметностите, 2020. - 392 стр. : илустр. ; 27 см

На напор. насл. стр: Macroeconomics of big crises / Taki Fiti. - Фусноти кон текстот. - Summary. - Библиографија: стр. 367-379

ISBN 978-608-203-306-8

1. Напор. ств. насл.

а) Бизнес циклуси -- Економски кризи -- Свет

COBISS.MK-ID 52177157

СОДРЖИНА

Предговор	XV
Благодарност	XXI
I глава	
БИЗНИС-ЦИКЛУСИТЕ КАКО ИМАНЕНТНА КАРАКТЕРИСТИКА НА ПАЗАРНИТЕ ЕКОНОМИИ	1
1 Краткорочните флукуации на агрегатната економска активност – бизнис-циклусите	3
2 Методологија на утврдување на пресвртните точки на бизнис-циклусите	8
3 Кратка историја на бизнис-циклусите	11
4 Позначајни теории за бизнис-циклусите	21
4.1. Кејнзовата теорија за бизнис-циклусите	22
4.2. Монетарна теорија за бизнис-циклусите	24
4.3. Теорија на монетарно изненадување	25
4.4. Теорија за реалните бизнис-циклуси	27
4.5. Теорија за условеноста на бизнис-циклусите од политичките избори	28
5 Карактеристики и специфичности на големите кризи	32
II глава	
ГОЛЕМАТА ДЕПРЕСИЈА, НАСТАНУВАЊЕТО И РАЗВОЈОТ НА МАКРОЕКОНОМИЈАТА	37
1 Големата депресија од 1930-тите години	39
1.1. Економиите на САД, Франција, Германија и Велика Британија пред Големата депресија	39
1.2. Појава на Големата депресија и нејзините последици низ призмата на основните макроекономски агрегати	41
1.3. Причини за Големата депресија	43
1.4. Три суштински карактеристики на Големата депресија	47
1.4.1. Големата депресија беше најсилната дефлација во светската економска историја	47
1.4.2. Дефлацијата и неефективноста на монетарната политика – проблемот на ликвидносна стапица	48
1.4.3. Големата депресија беше придружена со финансиска криза	50

2	Одговорот на политиките	52
2.1.	Фискалната политика за време на Големата депресија	52
2.2.	Монетарната политика за време на Големата депресија.....	58
3	Настанувањето и развојот на макроекономијата по Големата депресија	63
3.1.	Општи согледувања.....	63
3.2.	Големата депресија и појавата на Кејнзовата Општа теорија го означија настанувањето на макроекономијата	64
3.3.	Развојот на макроекономијата по неокласичната синтеза – славните триесетти и златната доба на макроекономијата	69
3.4.	Нафтените шокови во текот на 1970-тите и почетокот на 1980-тите, кризата и новите продори на макроекономијата.....	72
3.5.	Револуцијата на рационалните очекувања и проблематизирањето на ефективноста на стабилизационите политики – придонесот на новите класичари за развој на макроекономијата	74
3.6.	Истражување на несовершеностите во макроекономијата – придонесите на новата кејнзијанска економија	78

III глава

ГОЛЕМАТА РЕЦЕСИЈА ОД 2007 ДО 2009 ГОДИНА..... 81

1	Големата рецесија и нејзините последици низ призмата на основните макроекономски агрегати.....	83
2	Причини за појавата на Големата рецесија	89
2.1.	Неурамнотежености во светската економија	91
2.2.	Намаленото значење на депозитите во финансирањето на претпријатијата, секуратизацијата и иновативните финансиски инструменти.....	93
2.3.	Кредитна експанзија и економија на балони	97
2.3.1.	Азискиот балон и кризата од 1997 година.....	98
2.3.2.	Јапонскиот балон од 1980-тите и економијата на депресија.....	99
2.3.3.	Економијата на балони во 1990-тите во САД (татнежот на деведесеттите)	100
2.3.4.	Американскиот станбен балон - вовед во Глобалната рецесија.....	102
2.4.	Нетранспарентност и коруптивни скандали	104
2.5.	Слабости во регулацијата и дерегулацијата	105
2.6.	Невозможност на инвеститорите секогаш да направат оптимален избор	108

3	Одговорот на фискалната политика	111
3.1.	Свртување кон инструментите на фискалната политика во услови на ликвидносна стапица	111
3.2.	За ефикасноста на фискалните стимули	113
3.3.	За лимитите на фискалната политика	122
3.4.	Проблемите и дилемите на фискалната консолидација	124
3.5.	Ризици поврзани со процесот на фискалната консолидација	129
4	Одговорот на монетарната политика	135
4.1.	Монетарните шокови можат да имаат значајно влијание врз реалните макроекономски големини	135
4.2.	За лимитите на монетарната политика во време на големи кризи - проблемот на ниски номинални каматни стапки	136
4.3.	За зачестеноста на епизодите на ZLB	140
4.4.	Може ли современата макроекономска наука и креаторите на политиките да понудат решенија за зголемување на ефективноста на монетарната политика во услови на ZLB?	141
4.4.1.	Значењето на очекувањата	141
4.4.2.	Монетарната политика и во услови на Zero lower bound on interest rates треба да продолжи со инјектирање на ликвидност во економијата	144
4.4.3.	Неконвенционална монетарна политика	145
4.4.4.	Има ли нови решенија за зголемување на ефикасноста на монетарната политика во услови на ZLB?	154

IV глава

	КРИЗАТА ДЕТЕРМИНИРАНА ОД ПАНДЕМИЈАТА СО КОВИД-19	159
1	Состојбата на светската економија пред појавата на кризата	161
2	Појава на кризата	164
3	Причини за појава на кризата – како здравствената криза се пренесе во економијата?	165
4	Последиците од кризата низ призмата на основните макроекономски агрегати	170
4.1.	Опаѓање на вкупната економска активност (БДП)	171
4.2.	Одразот врз пазарот на труд	174
4.3.	Одразот врз општото ниво на цените	177
4.4.	Сериозни нарушувања во сферата на јавните финансии	178
4.5.	Реакцијата на берзите	180
4.6.	Социјални последици	181

5	Одговорот на политиките	184
6	За феноменологијата на оваа криза	190

V глава

	макроекономијата по големата рецесија од 2007 до 2009 година	195
1	Општи согледувања.....	197
2	Ново обмислување на микроекономските фундаменти на макроекономијата.....	199
3	Проблематизирање на конвенционалното монетаристичко гледиште за доминантната детерминираност на инфлацијата од понудата на пари - реафирмација на фискалната теорија за нивото на цените	205
4	Проблематизирање на хипотезата за природната стапка на невработеност.....	209
5	Проблематизирање на хипотезата на рационалните очекувања.....	216
6	Реафирмација на концептот на секуларна стагнација.....	220
7	Редизајнирање на клучните микроекономски политики	227
	7.1. Преткризниот консензус за ефектите и ограничувања на политиките во рамките на главната струја на модерната макроекономија.....	227
	7.2. Фискална политика – на какви промени упатуваат посткризните дебати во оваа сфера?.....	229
	7.3. За новото обмислување на монетарната политика?.....	233
8	Потреба од вградување на проблематиката на финансискиот систем во економските модели за истражување на бизнис-циклусите.....	237
9	За кризата на неолибералниот модел на капитализам.....	240
	9.1. Општи согледувања.....	240
	9.2. Замена на здравиот пропазарен модел на капитализам со пробизнис - модел ориентиран кон алчност за високи профити.....	242
	9.3. Нееднаквата распределба на доходот – триумф на неправдата.....	246
	9.4. Деградација на природните ресурси и животната средина	252
	9.5. Секуларната стагнација како епилог	256
10	За механизмите на алокација на ресурсите – пазарниот неуспех и неуспехот на државата	258
11	Постои ли криза на економската наука?	262

VI глава	
КРИЗИТЕ И МАКЕДОНСКАТА ЕКОНОМИЈА	271
1 Големата рецесија од 2007 до 2009 година и импликациите врз македонската економија	273
1.1. Состојбата на македонската економија пред Големата рецесија	273
1.2. Ефектите на кризата врз финансискиот сектор на Република Македонија	276
1.3. Ефектите врз јавните финансии	280
1.4. Ефектите врз реалниот сектор - секторот на претпријатијата	282
1.5. Одговорот на клучните макроекономски политики	284
1.5.1. За ефикасноста на фискалната политика	284
1.5.2. Монетарната политика	288
2 Рецесијата предизвикана од пандемијата со корона - вирусот и нејзиниот одраз врз македонската економија	292
2.1. Појава на кризата	292
2.2. Последици од кризата врз македонската економија – ефектите врз најзначајните макроекономски агрегати	293
2.3. Одговорот на клучните макроекономски политики	305
3 Лекции од големите кризи за креаторите на политиките во Република Северна Македонија	313
ЗАКЛУЧНИ СОГЛЕДУВАЊА	325
SUMMARY	349
КОРИСТЕНА ЛИТЕРАТУРА	365
ИНДЕКСИ	381

BRIEF CONTENTS

Forward.....	XV
Acknowledgments.....	XXI

CHAPTER ONE

BUSINESS CYCLES AS AN IMMANENT CHARACTERISTIC OF MARKET ECONOMIES	1
1 Short run fluctuations of aggregate economic activity – business cycles	3
2 Methodology of determining the turning point of business cycles	8
3 Short history of the business cycles	11
4 Main theories of business cycles	21
5 Characteristics and specificities of big crises	32

CHAPTER TWO

THE GREAT DEPRESSION, THE INCEPTION AND DEVELOPMENT OF MACROECONOMICS	37
1 The Great Depression of the 1930s.....	39
2 The policy response.....	52
3 The inception and development of macroeconomics after the Great Depression.....	63

CHAPTER THREE

THE GREAT RECESSION 2007-2009	81
1 The Great Recession and its consequences viewed through the prism of the main macroeconomic aggregates.....	83
2 The causes of Great Recession.....	89
3 The fiscal policy response	111
4 The monetary policy response.....	135

CHAPTER FOUR	
THE CRISIS CAUSED BY THE COVID-19 PANDEMIC	159
1 The world economy at the onset of the crisis.....	161
2 The making of the crisis	164
3 The causes of the crisis – how the health crisis spread through the economy	165
4 The consequences of the crisis viewed through the prism of the main macroeconomic aggregates.....	170
5 The policy response.....	184
6 On the phenomenology of this crisis	190

CHAPTER FIVE	
THE MACROECONOMICS AFTER THE GREAT RECESSION 2007-2009	195
1 General considerations.....	197
2 The rethinking of the microeconomic foundations of macroeconomics	199
3 The questioning of the conventional monetarist view on money supply as a main determinant of inflation – the reaffirmation of the fiscal theory of price level	205
4 The questioning of the natural rate of unemployment hypothesis.....	209
5 The questioning of the rational expectations hypothesis.....	216
6 The reaffirmation of the concept of secular stagnation	220
7 The redesigning of the key macroeconomic policies.....	227
8 The need to incorporate the financial sector in the economic models of business cycles.....	237
9 On the crisis of the neoliberal model of capitalism.....	240
10 On the mechanisms of resource allocation – market failures and government failures	258
11 Is there a crisis within the economic science?	262

CHAPTER SIX

THE CRISES AND THE MACEDONIAN ECONOMY 271

1 The Great Recession 2007-2009 and its implications
for the Macedonian economy 273

2 The recession caused by the COVID-19 pandemic
and its implications for the Macedonian economy 292

3 Lessons from the big crises for the economic policy
decision makers in the Republic of North Macedonia 313

summary..... 349

references..... 365

index 381